

SOSYAL HİZMET VE DANIŞMANLIK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK ŞİDDET KAVRAMINA YÖNELİK ALGILARI

Yahya AKTU*

Bedrettin VAROL**

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddet kavramına ilişkin algılarını belirlemektir. Olgu bilim (fenomenoloji) desenine dayanan bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme tercih edilmiştir. Siirt Üniversitesi Eruh Meslek Yüksekokulu'nda okuyan Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümündeki 50 öğrenci sözü edilen çalışmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında "Psikolojik şiddet gibidir, çünkü" şeklinde verilen açık uçlu bir sorudan yararlanılmıştır. Çalışmanın verilerinin analizinde bilgisayar destekli nitel veri analizi programından (NVivo8.0) yararlanılarak içerik analizi yöntemi ile veriler çözümlenmiştir. Yapılan içerik analizi sonuçlarına göre toplam 34 çeşit metafor elde edilmiştir. Sözü edilen metaforların analizleri sonucunda oluşturulan temalara göre öğrencilerin en çok 'kısıtlanma' temasında metafor ürettiği, en az ise 'acınma' temasında metafor ürettiği görülmüştür. Çalışma sonuçları metaforların, öğrencilerin "psikolojik şiddet" kavramına ilişkin sahip oldukları duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmada güçlü birer araç olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Çalışma sonuçlarından hareketle çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Şiddet, Olgu Bilim, İçerik Analizi, Metafor

* Öğr. Gör., Siirt Üniversitesi Eruh MYO, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, aktuyahya@gmail.com

** Öğr. Gör., Siirt Üniversitesi, Eruh MYO, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, Bedirhan.varol@gmail.com

**PERCEPTIONS OF PSYCHOLOGICAL VIOLENCE IN
STUDENTS OF SOCIAL WORK AND COUNSELING
DEPARTMENT**

Abstract

The main purpose of this study is to determine the perceptions of the students of the Social Work and Counseling Department on the concept of psychological violence. In this study, which is based on case science (phenomenology) design, easily accessible case sampling is preferred from purposeful sampling methods. 50 students in the Social Work and Counseling Department of Siirt University Eruh Vocational School constitute the working group of the mentioned study. The gathering of the data was based on an open-ended question, "Psychological violence is like ... because" In the analysis of the data of the study, the data were analyzed by the content analysis method using the computer aided qualitative data analysis program (NVivo8.0). Based on the results of the content analysis, a total of 34 metaphors were obtained. As a result of the analysis of the mentioned metaphors, it was seen that the students produced metaphor in terms of 'restraint' and metaphor in the least in terms of 'pitied'. The results of the study show that metaphors can be used as powerful tools in bringing out the feelings and thoughts that students have about the concept of "psychological violence". Various suggestions were presented with the results of the study.

Keywords: *Psychological Violence, Case Science, Content Analysis, Metaphor*

Giriş

Günümüzde yaşanan şiddet olaylarının artışına bağlı olarak psikolojik şiddet olgusunun giderek tüm kültürlerde yaygınlaştığı görülmektedir. Bireylerin karşı karşıya kaldıkları psikolojik şiddet, akademik yaşamda, sosyal ve duygusal ilişkilerde olumsuz etkilerini göstermektedir. Zapf ve Gross'a (2001) göre psikolojik şiddet, bireyin bir zorbalığa, saldırganlığa maruz kalması sonucu sosyal ortamdaki

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

dışlanması veya potansiyelinin altında çalıştırılarak görmezden gelinmesidir. Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre ise psikolojik şiddet; insanlara karşı güç kullanarak fiziksel, psikolojik, ahlaki ve toplumsal gelişimlerine zarar veren bütün davranış ve tutumlardır (WHO, 2002). Her iki tanımda görüldüğü üzere psikolojik şiddet, psikolojik savaş yöntemlerinin kullanıldığı şiddetin bir çeşididir.

Psikolojik şiddet davranışları doğrudan ve dolaylı şekillerde görülebilmektedir. Her iki biçimin birlikte kullanıldığı durumlar da olabilmektedir. İlk evrede dolaylı eylemlerle başlayan psikolojik şiddet, ikinci evrede fiziksel güç gösterisi (Zapf ve Gross, 2001) gibi doğrudan davranışlarla devam etmektedir. Doğrudan eylemler, mağduru aşağılamaya yönelik sözel ifadeler içeren duygusal saldırılardır. Saldırgan bu tür eylemleri açıkça sergiler ve kendisinin haklı olduğunu düşünür (Özen, 2007).

Psikolojik şiddet yüzünden zarara uğrayan birey kendisini çaresiz ve savunmasız hissetmektedir. Böylece zarar gören bireyde psikolojik, psikosomatik rahatsızlıklara ve toplumsal problemlere yol açmaktadır. Zarar gören birey içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmak amacıyla ya mücadele eder ya da işini bırakabilir. Bu tepkilerin verilmesinde psikolojik şiddet eyleminin sıklığı, zamanı ve boyutu, kendisinin ve saldırganın kişiliği etkili olduğu ifade edilebilir (Özen, 2007). Yapılan araştırmalarda psikolojik şiddete maruz kalan bireylerde stres, duygu durum bozuklukları, sosyal yalıtım, iştahsızlık, uyku bozuklukları, cilt problemleri ve kalp çarpıntıları gibi rahatsızlıklarla karşı karşıya kaldığı tespit edilmiştir (Tutar, 2004).

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

Psikolojik şiddetle ilgili uluslararası alanyazın (Leymann ve Gustavsson, 1996; Matthiesen, Raknes ve Rökkum; 1989; Einarsen ve Raknes, 1997; Paanen ve Vartia, 1991; Knorz ve Zapf, 1996) incelendiğinde daha çok işyerinde görülen mobbing olgusuyla çalışma yapıldığı görülmektedir. Ülkemiz alanyazınında (Önertoy, 2003; Batlaş, 2004; Baykal, 2005; Tutar, 2004; Tınaz, 2006) ise, psikolojik şiddet olgusu işyerinde psikolojik taciz, saldırı ve yıldırma kavramlarıyla birlikte ele alınmaktadır (Çarıklı ve Yavuz, 2009; Tutar, 2004). Ülkemizde psikolojik şiddetin farklı kelimelerle ele alınmasının sebebi sözü edilen olgunun ürettiği psikolojik ve fiziksel sonuçlarının algılanış biçimiyle açıklanabilir.

Günümüzde psikolojik şiddet kavramı görsel ve yazılı basın ve yayın organlarında güncelliğini korumaktadır. Bu noktadan hareketle metaforlar yardımıyla psikolojik şiddet kavramının daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Metafor, bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma, mecaz olarak tanımlanabilir (Saban, 2008). Başka bir tanıma göre metafor, bir olguyu veya nesneyi başka bir olgu veya nesne ile yeniden ve değişik bakış açılarıyla bağlantı kurularak ifade etmeyi sağlayan bilişsel bir süreçtir (Eraslan, 2011).

Bir kavramı veya olguyu metafor yardımıyla anlatmak, kavramın çağrıştırdığı imgesel olguyu da açığa çıkarmaktadır. İmgeler belirtilen kavrama ilişkin duygu ve düşünceleri belirli şekillerde ortaya çıkarabilir (Ayyıldız, 2016). Yeni bir kavram öğrenilirken bilinen başka kavramlarla benzerliği üzerinden tanımlamalar yapılabilmektedir. Dolayısıyla

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

psikolojik şiddet kavramını ortaya koymada metafor kullanımı faydalı bir araç olduğu söylenebilir (Geçit ve Gençler, 2010). Lakoff ve Johnson'a (2005) göre metaforlar, gündelik yaşantılara dayanmakta, soyut düşüncüyü somuta dönüştürmekte, anlamsal bir bütünlük oluşturmaktadır.

Metaforla ilgili yapılan (Arslan ve Bayrakçı, 2006; Saban, 2008, 2009; Cerit, 2008; Coşkun, 2010; Çarıklı ve Yavuz, 2009; Deveci, Karadağ ve Yılmaz, 2008; Eraslan, 2011; Nalçacı ve Bektaş, 2012; Pehlivan, 2008; Töremen ve Döş, 2009) çalışmalarda metaforun iki olgu arasında bağlantı görevini sergilendiği görülmüştür. Olgular arasındaki bağlantılar yeni bilişsel yapılar meydana getirmektedir. Bu yapılar arasındaki bağlantı sayısı arttıkça öğrenilen bilginin kalıcılığı da artmaktadır (Çoban ve Çeçen, 2013). Töremen ve Döş'ün (2009) ilköğretim öğretmenleri ile yaptıkları çalışmada müfettişlere yönelik genel olarak olumsuz algılamaların olduğu ve buna göre metaforları geliştirildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada psikolojik şiddet olgusunu açıklığa kavuşturmak amacıyla etkili bir araç olduğu düşünülen metafor tekniği kullanılmıştır. Ayyıldız'ın (2016) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada dans kavramına ilişkin ayrıntılı betimlemelerin ortaya konulduğu görülmüştür. Bu bağlamda açıklığa kavuşturulmak istenen bir olgunun veya kavramın metaforlar yardımıyla nasıl algılandığı ortaya konulabilir.

Psikolojik şiddet, yaşam kalitesini, başarı düzeyini ve geleceğe bakış açısını olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir. Bu bağlamda, üniversite yaşamından sonra iş yaşamına atılacak olan genç bireylerin şiddetle karşılaşma durumlarının belirlenmesi ve bununla başa çıkması

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

büyük önem kazanmaktadır. Dünyada ve ülkemizde ispatlanması çok zor olduğu düşünülen psikolojik şiddet konusunda sürekli olarak incelemeler yapılmaktadır (Ayyıldız, 2016; Çoban ve Çeçen, 2013). İletişimin ve etkileşimin en yoğun yaşandığı üniversite yaşamında insan psikolojisinin özel bir önem arz edeceğini söylenebilir. İlgili alanyazındaki sonuç ve önerilerden hareketle bu çalışmanın amacı, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddeti nasıl algıladığının ortaya çıkarılması ve öğrenci gözünden psikolojik şiddetin ne gibi çağrışımlar oluşturduğunu ortaya koymaktır. Burada ifade edilen genel amaca bağlı olarak alt problemler aşağıda sıralanmıştır:

1-Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddet olgusuna yönelik geliştirdikleri metaforlar nelerdir?

2- Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddet olgusuna yönelik geliştirdikleri metaforların sınıflandırılabilir temaları nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddete yönelik algılarını incelemek için nitel araştırma yaklaşımlarından olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgu bilim deseni, bireysel deneyimlere, algılamalara göre olgulara ve durumlara yüklenen anlamları inceleyen bir araştırma modeli olarak belirtilmektedir (Creswell, 2003). Bu desende öznel deneyimler ve bireysel algılamalar ve olaylara yüklenen anlamlar incelenmektedir (Akturan ve Esen, 2013). Dolayısıyla bu çalışmada metafor tekniği kullanılarak Sosyal Hizmet ve

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Algıları

Danışmanlık bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddet olgusunu nasıl algıladıkları anlaşılmasına çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Siirt Üniversitesi Eruh Meslek Yüksekokulu'nda 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümünde öğrenim gören ve eğitimleri boyunca en az iki yarıyıldaki psikolojik şiddet olgusunun işlendiği dersleri almış öğrenciler arasından amaçlı örneklem yoluyla seçilmiş 50 öğrenci oluşturmaktadır (Ayyıldız, 2016). Amaçlı örnekleme, derinlemesine araştırma fırsatı sunan zengin bilgi kaynaklarının seçilmesi olarak tanımlanmaktadır (Patton, 2005). Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ise araştırmacıya zaman tasarrufu sağlayan ve yakın çevreden rahatlıkla ulaşabileceği durumları ele alan bir yöntemdir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin cinsiyet ve yaş dağılımları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Çeşitli Özelliklere Göre Dağılımı

Özellikler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Erkek	12	24
	Kız	38	76
TOPLAM		50	100
Yaş	17-19	23	46
	20-22	15	30

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

23-25	12	24
TOPLAM	50	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, cinsiyet değişkenine göre katılımcıların %24’ü (12) erkek ve %76’sı (38) kızdır. Yaş değişkenine göre ise katılımcıların %46’sı (23) 17 ile 19 yaş arasında, %30’u (15) 20 ile 22 yaş arasında ve %24’ü (12) 23 ile 25 yaş arasındadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik şiddet olgusuna ilişkin sahip oldukları algılarını ortaya çıkarmak amacı ile “Psikolojik şiddet gibidir, çünkü” açık uçlu cümlesi verilerek tamamlamaları istenmiştir. Üniversite öğrencilerinin el yazıları üzerinden geliştirdikleri metaforlar toplanmış ve değerlendirilmiştir. İlgili alanyazın desteğiyle birlikte ortaya konulan metaforların ve bu metaforlara benzetmeler yoluyla yüklenen anlamların derinliğine inilmeye çalışılmıştır (Ayyıldız, 2016; 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Verilerin Analizi

Bu araştırmada toplanan veriler, NVivo8.0 programı kullanılarak içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi ile insanların tutumları, inançları, değerleri ve düşünceleri ortaya çıkarılabilir (Stemler, 2001). NVivo programı, kodları özel temalar altında toplamaya, değişik örneklem bulgularını birlikte değerlendirmeye, sonuca hızlı bir şekilde ulaşılmasına imkan vermektedir (Kuş-Saillard, 2009). İçerik analizi ise,

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

belirli kriterlere göre yapılan kodlamalarla bir metnin içindeki kelimelerinin içerik sınıflaması ile özetlendiği, sistematik ve tekrarlanabilir bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmada tüm yazılı kayıtlar deşifre edilerek programa aktarılmıştır. Metinler okunarak Strauss ve Corbin'in (1990) önerileri doğrultusunda kodlama işlemi yapılmıştır. Bu öneriler doğrultusunda, kuramın esasını oluşturan psikolojik şiddet kategorisi bu programda hiyerarşik ilişkiye sahip bir şekilde düzenlenmiştir. Daha sonra bu kategorinin altına ilgili temalar ve temalara bağlı olarak da alt temalar atanarak kodlama yapılmıştır. Bu aşamadan sonra ilgili alt tema ile katılımcı görüşlerini oluşturan yazılı metinleri ilişkilendirilmiştir. Bunun sonucunda elde edilen veriler görselleştirilerek daha detaylı ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Verilerin analizi sonucunda; öğrencilerin ürettikleri metaforlar ortak özelliklerine göre üç kategori olarak belirlenmiş ve "kısıtlanma", "tehdit", "acıma" şeklinde sınıflandırılmıştır. Verilerin analizinde frekans (f) ve yüzdelik (%) değerlerine bakılmıştır (Ayyıldız, 2016). Araştırma raporunun sunulmasında katılımcıların isimleri yerine kodlamalar kullanılmıştır. Bu kodlamalar araştırmacılar tarafından analizde kullanılmak üzere herhangi bir sıralama göz önünde bulundurmaksızın gizlilik esas alınarak düzenlenmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının düşündüğü şeyi ölçebilmesi ve araştırmanın sonuçlarının benzer ortam ve durumlara genellenebilir olmasını ifade eder. Güvenirlik ise, nitel araştırmalarda teyit edilebilirlik ve tutarlılık anlamında kullanılmaktadır (Sözbilir,

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

2011). Bu çalışmada geçerliği sağlamak için yazılı alan notları (transkriptler), açık uçlu soru formunun değerlendirilmesi sonrası karşılıklı değerlendirmeler gibi çoklu veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Bu çalışmada güvenilirliği sağlamak için ise, açık uçlu sorudan elde edilen bulgular ile kavramsal çerçeve olan psikolojik şiddet olgusunun karşılaştırılması gibi kontroller araştırma süresi boyunca yapılmıştır. Buna göre Miles ve Huberman'ın (1984) $Güvenirlilik = (Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı)) \times 100$ güvenirlilik formülüne göre en az % 70 düzeyinde bir güvenirlilik yüzdesi bulunmalıdır. Sözü edilen formülün uygulanması sonucunda araştırmacılar arasında yapılan bağımsız kodlama işleminde % 89 oranında uyum tespit edilmiştir. Böylece puanlayıcı güvenirliliğin yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra bu çalışmada araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde aktararak güvenirliliğin yüksek olması sağlanmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Bu çalışmadan elde edilen veriler doğrultusunda Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddet olgusuna yönelik ifade ettikleri metaforlar, bu metaforların kategori ve temalara göre sınıflandırılması bu bölümde belirtilmiş olup ilgili katılımcı görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmadan elde edilen metaforların dağılımına ilişkin bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. *Psikolojik Şiddet Olgusuna Yönelik Geliştirilen Metaforlar*

Metafor Adı	Sayı (f)	Yüzde (%)	Metafor Adı	Sayı (f)	Yüzde (%)

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

Töre	1	2	Bebek	1	2
Zor durum	1	2	Çirkinlik	2	4
Demir kafes	6	12	Düşman	1	2
Yük	1	2	Zehir	2	4
Gelenek	1	2	Ekonomik kriz	1	2
Bıçak	1	2	İmkânsızlık	1	2
Kapitalizm	1	2	Hayal çalmak	1	2
Sigara	2	4	İşkence	1	2
Matkap	2	4	Televizyon	1	2
Kötü insan	1	2	Kırık cam	2	4
Alarm	1	2	Doğal afet	2	4
Acı biber	2	4	Kıvılcım	1	2
Temelsiz ev	1	2	Kanser	2	4
Bulanık su	1	2	Dalga	1	2
Ateş	1	2	Zorbalık	2	4
Odun	1	2	Gözdağı	2	4
Ölüm	2	4	Başarısızlık	1	2
			Toplam	50	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere toplam 34 çeşit metafor elde edilmiştir. Bu analizler sonucunda en çok ifade edilen metaforlar; demir kafes, çirkinlik, zehir, kırık cam, doğal afet, zorbalık, kanser, gözdağı,

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Algıları

ölüm, acı biber, matkap ve sigara olduğu görülmüştür (Tablo 2, Şekil 1). En sık kullanılan metafor ise demir kafes olduğu tespit edilmiştir (f=6, %=12). Öte yandan en az geliştirilen metaforlar (f=1, %=2); töre, zor durum, yük, gelenek, bıçak, kapitalizm, kötü insan, alarm, bebek, düşman, ekonomik kriz, imkansızlık, hayal çalmak, işkence, televizyon, kıvılcım, dalga, başarısızlık, odun, ateş, bulanık su, temelsiz ev olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Şekil 1. Psikolojik Şiddet Olgusuna Yönelik En Çok Tekrarlanan Metaforlar

İçerik analizlerini daha görsel olarak ifade etmek amacıyla NVivo8.0 programında yapılan model çalışması sonucunda psikolojik şiddet olgusuna ilişkin ortaya çıkan temalar ve bunlara ilişkin değerler aşağıda sunulmuştur (Tablo 3, Şekil 2).

Tablo 3. Psikolojik Şiddet Kategorisi Altında Toplanan Temalar

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

<i>Tema Adı</i>	<i>Metafor Sayısı (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kısıtlanma	26	52
Tehdit	22	44
Acınma	2	4
Toplam	50	100

Tablo 3 ve Şekil 2’de görüldüğü gibi, psikolojik şiddet olgusuna yönelik geliştirilen toplam 50 metaforun sınıflandırılması sonucunda üç tema elde edilmiştir. Buna göre yapılan içerik analizlerinde Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümü öğrencilerinin en çok ‘*kısıtlanma*’ temasında metafor ürettiği (f=26, %52), en az ise ‘*acınma*’ temasında metafor ürettiği (f=2, %4) görülmüştür. Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümü öğrencilerinin ürettikleri metaforlardan elde edilen bir diğer tema ise ‘*tehdit*’ olarak sınıflandırılmıştır (f=22, %44).

Şekil 2. Psikolojik Şiddet Kategorisine Yönelik Oluşturulan Temalar

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

Tablo 3 ve Şekil 2’de görüldüğü üzere katılımcıların psikolojik şiddeti neye ve nasıl benzettikleri ile ilgili geliştirdikleri konusunda katılımcıların en çok kısıtlanma temasına ilişkin görüş bildirmişlerdir (f=26, %52). Bu durumla ilgili bir katılımcı (K5) düşüncesini, ‘*Psikolojik şiddet demir kafes gibidir, çünkü insanın özgürlüğünü kısıtlar ve çıkış yolu bırakmaz*’ şeklinde görüş bildirmiştir. Bununla birlikte psikolojik şiddetin doğal bir afete benzer olduğunu belirten katılımcıların görüşü ön plana çıkmıştır. Bu konudaki bir katılımcının görüşü (K18), ‘*Psikolojik şiddet deprem gibidir, çünkü bir anda olur ama etkisi uzun yıllar sürer. İnsanın hayallerini, umutlarını sarsar. İnsanı geri adım atmaya zorlar.*’ şeklindedir. Kısıtlanma teması altındaki bir diğer önemli görüş zehir metaforuna ilişkindir. Buna örnek olarak K31 kodlu katılımcı, ‘*Psikolojik şiddet zehir gibidir, çünkü insan ona katlandıkça zehir o insanı yer ve bitirir.*’ şeklinde vurgu yapmıştır.

Tablo 3 ve Şekil 2’de görüldüğü üzere katılımcıların psikolojik şiddeti neye ve nasıl benzettikleri ile ilgili geliştirdikleri konusunda katılımcıların ikinci sırada tehdit temasına ilişkin görüş bildirmişlerdir (f=22, %44). Bu durumla ilgili bir katılımcı (K27) düşüncesini, ‘*Psikolojik şiddet matkap gibidir, çünkü sürekli ses çıkartıp beyni delene kadar baskı uygular.*’ şeklinde görüş bildirmiştir. Bununla birlikte psikolojik şiddetin doğal bir afete benzer olduğunu belirten katılımcıların görüşü ön plana çıkmıştır. Bu konudaki bir katılımcının görüşü (K11), ‘*Psikolojik şiddet heyelan gibidir, çünkü insanın diğer bireylere karşı beslediği duyguları bir anda toprak gibi kayar ve insan zedelenebilir.*’ şeklindedir.

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Algıları

Tablo 3 ve Şekil 2’de görüldüğü üzere katılımcıların psikolojik şiddeti neye ve nasıl benzettikleri ile ilgili geliştirdikleri konusunda katılımcıların en az acınma temasına ilişkin görüş bildirmişlerdir (f=2, %4). Bu durumla ilgili K39 düşüncesini, ‘*Psikolojik şiddet bebek gibidir, çünkü insan derdini kimseye anlatamaz ve sadece üzülür*’ şeklinde vurgulamıştır. Öte yandan psikolojik şiddetin doğal ve sert bir nesneye benzer olduğunu belirten katılımcıların görüşü ön plana çıkmıştır. Bu konudaki bir katılımcının görüşü (K7), ‘*Psikolojik şiddet odun gibidir, çünkü değdikçe insanın içini acıtır.*’ şeklindedir.

Tartışma ve Sonuç

Sosyal bir olguyu belirtmek amacıyla dilsel bir araç olarak kullanılan metafor (Töremen ve Döş, 2009), bu çalışmada Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddet kavramına yönelik düşüncelerini ortaya koymak amacıyla bir teknik olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan 34 çeşit metafor, bir kategori ve üç temada altında toplanmıştır. Üretilen metaforların ait olduğu kavramsal temalar incelendiğinde, öğrencilerin sırasıyla en çok “*kısıtlanma*”, “*tehdit*”, “*acınma*” temalarına ait metafor ürettikleri görülmüştür. Yapılan içerik analizi sonuçlarına göre en çok ifade edilen metaforlar; demir kafes, çirkinlik, zehir, kırık cam, doğal afet, zorbalık, kanser, gözdağı, ölüm, acı biber, matkap ve sigara olduğu görülmüştür. En sık kullanılan metafor ise *demir kafes* olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan en az geliştirilen metaforlar; töre, zor durum, yük, gelenek, bıçak, kapitalizm, kötü insan, alarm, bebek, düşman, ekonomik kriz,

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

imkânsızlık, hayal çalmak, işkence, televizyon, kıvılcım, dalga, başarısızlık, odun, ateş, bulanık su, temelsiz ev olduğu saptanmıştır.

İlgili alanyazın incelendiğinde bu çalışmanın sonuçlarının önceki benzer çalışmalarla paralellik arz ettiği görülmektedir (Condon, 1992; Çarıklı ve Yavuz, 2009; Deveci, Karadağ ve Yılmaz, 2008; Garbarino, 2001; Özgür, Yörükoğlu ve Baysan-Arabacı, 2011; Pehlivan, 2008; Şener ve Boydak-Özan, 2013; Yavuz, Atan, Atamer ve Gölge, 2003). Örneğin Şener ve Boydak-Özan'ın (2013) yaptıkları araştırmada öğrencilerin acı vermek, acizlik, bağımlılık, baskı, cehalet, ceza, doğal afet, duygu, eşya, faydasızlık, hastalık, hayata küsmek, insanlık dışı, iz bırakmak, kıvılcım, kontrolsüz güç, kötülük, yetersizlik, yok etmek metaforlarını ürettikleri görülmüştür. Benzer şekilde Deveci ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları araştırmada kavga etmek, kötü davranmak, dövmek, incitmek, bağırarak biçimlerinde şiddeti tanımladıkları saptanmıştır.

Özgür ve arkadaşlarının (2011) lise öğrencilerinin şiddeti nasıl algıladığına yönelik yaptıkları araştırmada, şiddetin aile ve okul ortamı gibi sosyal ortamlarda öğrenildiği sonucuna varmışlardır. Çarıklı ve Yavuz'un (2009) sağlık çalışanları üzerinde yaptığı araştırmaya göre psikolojik şiddetin algılandığı, ancak diğer insanlardan bu durumun gizlenebildiği şeklindedir. Yine aynı araştırmada elde edilen bir başka bulguya göre yapılan işin derecesi düştükçe psikolojik şiddeti algılama derecesi artmaktadır. Başka bir deyişle statü düştükçe psikolojik şiddete maruz kalma olasılığı artmaktadır. Pehlivan (2008), lise öğrencilerin psikolojik şiddeti algıladıklarını, ancak okul yöneticilerinin bu durumu normal bir durumdan ayırt etmede zorlandıklarını saptamıştır. Dolayısıyla

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Algıları

psikolojik şiddetin fark edilme durumunun zor olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre psikolojik şiddetin toplumun birçok katmanı tarafından yoğunluklu olarak olumsuz algılandığı belirtilebilir.

Bu çalışmanın sonucunda, genel olarak Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddet olgusunu olumsuz benzetmelerle ifade ettikleri ortaya çıkmıştır. Metaforun bir araç olarak kullanıldığı birçok araştırmada (Arslan ve Bayrakçı, 2006; Cerit, 2008; Coşkun, 2010; Çoban ve Çeçen, 2013; Eraslan, 2011; Nalçacı ve Bektaş, 2012; Saban, 2008, 2009; Töremen ve Döş, 2009) kavramların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olduğu görülmektedir. Töremen ve Döş'ün (2009), ilköğretim öğretmenleriyle yaptıkları araştırmada metaforun bir olguyu açıklamada iyi bir araç olarak kullanılabilceği saptanmıştır. Bu sonuçlara göre Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddet kavramına yönelik metaforik algıları olumsuz nitelermeler etrafında şekillendiği söylenebilir.

Bu çalışmanın sonuçları, metaforların, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümü öğrencilerinin “psikolojik şiddet” kavramına ilişkin sahip oldukları duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmada güçlü birer araç olarak kullanılabilceğini göstermektedir. Bu bağlamda psikolojik şiddetle ilgili metaforik algıların araştırılması amacıyla farklı gruplar üzerinde çalışmalar yapılarak alanyazına katkı sağlanabilir. Ayrıca psikolojik şiddetin Sosyal Hizmet ve Danışmanlık bölümü öğrencileri tarafından olumsuz algılanmasının temeline inilip hangi durumların öğrencileri bu tip algılamaya ittiğinin tespit edilmesi faydalı olacaktır.

*Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet
Kavramına Yönelik Alguları*

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

KAYNAKÇA

- Akturan, U. ve Esen, A. (2013). Fenomenoloji. T. Baş ve U. Akturan (Editörler), *Nitel araştırma yöntemleri: NVivo ile nitel veri analizi, örnekleme, analiz, yorum* (İkinci Baskı). Ankara: Seçkin.
- Altun, S. A., Güneri, O. Y. ve Baker, Ö. E. (2006). Basındaki Yansımaları ile Okulda Şiddet. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (24), 12-21.
- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 35(171), 100-108.
- Ayyıldız, T. (2016). Üniversite öğrencilerinin dans kavramına yönelik metaforik algılarının analizi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 13-25.
- Baltaş, Z. (2004). *Krizde fırsatları görmek: yöneticiler için krizde yönetim el kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baykal, A. N. (2005). *Yutucu rekabet*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin Görüşleri. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 6(4), 693-712.
- Condon, E. H. (1992). Nursing and the caring metaphor: gender and political influences on an ethics of care. *Critique, resistance and action: Working papers in the politics of nursing*, 69-84.
- Coşkun, M. (2010). Lise öğrencilerinin “iklim” kavramıyla ilgili metaforları (zihinsel imgeleri). *Turkish Studies*, 5(3), 919-940.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*, London: Sage Publications

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

- Çarıkçı, H. İ. ve Yavuz, H. (2009), “Çalışanlarda mobbing (psikolojik şiddet) algısı: Sağlık sektörü çalışanları üzerinde bir araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 10, 47-62
- Çoban, A. ve Çeçen, M. A. (2013). The perceptions of Turkish preservice teachers regarding drama practices. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(4), 334-353.
- Deveci, H., Karadağ, R. ve Yılmaz, F. (2008). İlköğretim öğrencilerinin şiddet algıları. *Electronic Journal of Social Sciences*, 7(24).
- Einarsen, S., & Raknes, B.I. (1997), “Harassment at work and the victimization of men”, *Violence and Victims*, Vol. 12, pp. 247-263. [Google Scholar]
- Eraslan, L. (2011). Sosyolojik metaforlar. *Akademik Bakış Dergisi*, 24, 1-22.
- Garbarino, J. (2001). Lost boys: Why our sons turn violent and how we can save them. *Smith College Studies in Social Work*, 71(2), 167-181.
- Geçit, Y. ve Gençer, G. (2010, November). Meslek lisesi 10. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğretim programındaki bazı kavramları algılama düzeyleri ve kavram yanlışları. In *International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (pp. 11-13).
- Karakuş, M. ve Çankaya, İ. H. (2012). Öğretmenlerin maruz kaldıkları psikolojik şiddete ilişkin bir modelin sınanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 225-237.
- Kuş-Saillard, E. (2009). *Nvivo8 ile nitel araştırma projeleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil* (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma
- Leymann, H., & Gustafsson, A. (1996). Mobbing at work and the development of post-traumatic stress disorders. *European Journal of work and organizational psychology*, 5(2), 251-275.
- Matthiesen, S. B., Raknes, B. I., & Rokkum, O. (1989). Bullying at work. *Journal of the Norwegian Psychological Association*, 26, 761-774.
-
- Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi | Journal of Social Sciences Institute | Year - Yıl 2017 | Number - Sayı 8*

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). *Qualitative data analysis*. (İkinci Baskı). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications: Sage. Erişim adresi: <https://books.google.com>.
- Nalçacı, A. ve Bektaş, F. (2012). Öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 239-258.
- Önertoy, O. C. (2003). *Mobbing İş yerinde Duygusal Taciz*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Özen, S. (2007). İşyerinde psikolojik şiddet ve nedenleri. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 9(3), 1-34.
- Özgür, G., Yörükoğlu, G., & Baysan-Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.
- Paanen, T., & Vartia, M. (1991). Mobbing at workplaces in state government (in Finnish)[Mobbing en los lugares de trabajo en el Gobierno del Estado (en finlandés)]. *Helsinki: Finnish Work Environment Fund*.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. Newyork: John Wiley & Sons, Ltd.
- Pehlivan, M. (2008). *İstanbul ili Kadıköy ilçesi liselerindeki okul içi şiddet algısı ve şiddete karşı alınan önlemler ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Saban, A. (2008). "İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler". *İlköğretim Online*, 7 (2), 421-455. 21.
- Saban, A. (2009). "Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu zihinsel imgeler". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Sözbilir, M. (2011). *Nitel veri analizi*. <https://fenitay.files.wordpress.com/2009/02/1112-nitel-arac59ftc4b1rmada-veri-analizi.pdf> adresinden alınmıştır.
- Stemler, S. (2001). An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17), 137-146.

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Şiddet Kavramına Yönelik Alguları

Strauss, A., & Corbin, J. M. (1990). *Basics of qualitative research*. (Volume 15). Newbury Park, CA: Sage. Erişim adresi: [https:// li.suu.edu](https://li.suu.edu).

Şener, G. ve Boydak-Özan, M. (2013). İlköğretim kurumlarında yer alan öğretmen ve öğrencilerin şiddet algıları. *Sakarya University Journal of Education*, 3(1), 7-20.

Tınaz, P. (2006). Mobbing: İşyerinde psikolojik taciz. *Çalışma ve Toplum*, 3, 11-22.

Tutar, H. (2004). İş yerinde psikolojik şiddet sarmalı: Nedenleri ve sonuçları, *Yönetim Bilimleri Dergisi, T.C. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi BİİBF*, 92- 104.

Töremen, F., & Döş, İ. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin müfettişlik kavramına ilişkin metaforik algıları. *International Journal of Educational Reform*, 13(3), 295-306.

Yavuz, M. F., Atan, Y. K., Atamer, T. A. ve Gölge, Z. B. (2003). Lise öğrencilerinde fiziksel şiddetin değerlendirilmesi: Okulda ve ailede karşılaşılan şiddet ve öğrencinin kendi uyguladığı şiddet. *Adli Bilimler Dergisi*, 2(3), 35-43.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Beşinci Baskı). Ankara: Seçkin.

Zapf, D., & Gross, C. (2001). Conflict escalation and coping with workplace bullying: A replication and extension. *European journal of work and organizational psychology*, 10(4), 497-522.

http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/